

WWW.UNILIB.SR

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Бр. 14.

У Сомбору 31. јула 1881.

Год. XIII.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 15. и последњега у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Учитељи, који имају мању плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Дописи и претплата шаљу се: Уредништву „Школског листа“ у Сомбор.

УЧИТЕЉСКЕ СКУПШТИНЕ.

Пастале су ферије и свуд гдегод је ухватила корен напредна школа заказују се и састају се учитељске скупштине. О великој важности тих учитељских састанака данас се нико не сумња. Они су од користи како за школу уопште тако и понаособ за учитељство. Од користи су за школу, јер се на истима стручно претресају питања, која засецају у школеки живот, која се односе на унутарњи рад у школи. Тако се истичу кажипути, на које се угледају школски радници и тим се путем долази до колико практично толико и морално важне слоге у настави и васпитању. Узајмним допицајем и договором унапређују се и усавршују поједини учесници у таким скупштинама и баш у том погледу учитељски су састанци поље најплеменитије утакмице за учитељство. Колико учитеља црпе ту нову снагу за вољан и пожртвован рад у школи и колико већ клонулих радника окрепили су се ту новим одушевљењем, знају добро сви, који су имали прилике да присуствују таким ма и малобројнијим учитељским састанцима.

И ових ферија сазивају се на све стране учитељске скупштине. Само не у нас Срба. Српски учитељи као такови (осим шајкашких, који су формално отргнути из нашег кола) неће се нигде ове године састати, да се поразговоре о својој школи и о свом стању; без узвишеног задовољства, што га рађа састајање са друговима, који су једних мисли, минуће их ове ферије и неосвежени снагом заједнице наставиће за коју недељу да даље ходе стазом свог позива, који је без виших побуда заоста врло трудан.

Узрок несастајању српских учитеља лежи у том, што нема никог ко би узео у том питању иницијативу. То је већ

више пута покушала да чини наша највиша школска власт и видети смо тако прошлих година учитељске састанке у Н.-Саду, Темишвару, Вршцу, Вуковару и др., који су већином показали, да су вредни да се и даље негују. Шта више наши учитељи чинили су већ припреме, да се својом иницијативом састану у слободној скупштини. Али устајалост, која карактерише садањи наш школски живот, као да је угушила код свију фактора жељу за састајањем и споразумевањем. Ни учитељи у једном месту не налазе снаге, да се озбиљно скупе у друштво, ком би била циљ унапређење њихове струке. У Сомбору, Вршцу, Н.-Саду, Бечкереку, Сентомашу, Бечеју, Земуну, где је свуд више учитеља, креће се рад учитељских зборова у најужим границама, ограничава се на оно, што је преко нужно. Па као да није боље него овде ни у Србији. Тамо постоји једно једино учитељско друштво у Београду, али ни о његовом раду нисмо већ давна ништа чули.

Како сасвим друкчије развијају се ствари око нас! У Угарској држе комунални учитељи сваких феерија своје жупанијске састанке, а и вероисповедни учитељи имају своја друштва и састанке. У целој троједној краљевини састају се сваке године поджупанијске учитељске скупштине, које сазива влада и ставља им питања за расправљање. Тако је исто и у другој половини наше монархије. Мнења тих скупштина била су често од лене помоћи законодавним и извршним властима и не једанпут су саслушана. Хрватско учитељство уздигло се шта више већ и до општих учитељских скупштина, којих је досада било три (у Загребу, Петрињи и Осеку), а требала је и ове година да се састане у Далмацији, али се због непредвиђених околности морала одгодити. Уплив тих учитељских састанака показао се тамо благотворан у сваком обзиру. Благодат узајмног договора признаје хрватско учитељство у пуној мери, те видимо, како оснива слободна учитељска друштва не само у Загребу (где је најзнатнији хрв. педаг. књижевни збор) него већ и по поджупанијама.

И кренак живот, којим се развија народна школа у Чешкој, има свој главан основ у учитељским састанцима. Одлучно народан правац узела је она управо од прве чешке опште учитељске скупштине, која се састала г. 1870. у Прагу, у којој је и потписани био сретан да учествује. Беше ту више него хиљаде учитеља који импонујућим гласом обележише станови-

ште, на које ваља да се постави чешка школа. Жеље те прве скупштине сваком се годином све више остварују. И ове године је така ошта скупштина у Находу. Поред тога старају се многобројна учитељска друштва, да чувство једнаких интереса никад не понусти, него да стиче све нову снагу у корист школског и народног напредка.

Шта су учиниле учитељске скупштине за немачку школу и за Немачку, познато је сваком од наших читалаца. Па тако исто признаје се важност учитељских састанака и у Француској, Белгији, Италији, укратко свуд, где се мисли на напредак.

Може ли дакле да буде српско учитељство без састанка и може ли се оно лишити тог опробаног средства за напредовање школе? Наше је мњење, да то никако не сме да буде. И код нас морају периодни састанци да постану интегрујући део школског живота. Као другде тако ће морати и у нас да учине у том погледу почетак наше школске власти. Заиста се у предлогу за уредбу српских школа, који ће се поднети идућем сабору, помињу месни, срески и епархијски зборови, па и скупштине, и имали би само ту жељу, да се према важности ствари односно наређење што већма истакне и што савесније извршује.

Српска школа, ма где она била, има свуд исту главну циљ. Једни поред других и једни са другима треба да се развијамо и да напредујемо. Због тог се наше речи не односе само на српско учитељство на овој страни. У Србији и Црној Гори још је повољније земљиште за асоцијације, које напоменусмо. И буде ли једном сво српско учитељство проникнуто духом удруживања, онда ће се испрва уски кругови заједнице све већма да шире, да се најпосле нађу сви у једном великом кругу, који ће обухватати цело српско учитељство. Тако се спремајући доћи ћемо до *оште српске учитељске скупштине* и тиме ће се остварити једна од најтоплијих жеља свију родољубивих српских учитеља.

М. П.

НАЦРТ ЗА НАСТАВУ У ПРАВОСЛАВНОЈ ВЕРИ

у основним народним школама.

IV.

Ако је већ од велике важности редовна настава у вери, која се ученицима народних школа у одређене школске часове у тежакне дане даје; то је по њи још од далеко веће важности она практична настава у вери и моралу хришћанском што се у недељне и празничне дане на

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

каталозима пре службе Божије православној српској младежи из народних и пошторних школа по пропису и по школским наредбама давати има.

Каталог или сабор пре службе Божије од 8—10 часова односно у празничне и феријалне дане пре вечерња после подне од 2— $\frac{1}{4}$ саса, ваља да буде у нас оно што је недељна школа за младеж појединих вероисповеди у северо-американским државама.

На каталог долазе осим ученика и ученица свију србских вероисповедних школа, још и ученици православне вере из комуналних, туђих и виших школа, које свог сопственог катихету обашка немају, а такође и ученици пошторне школе.

Прве три четвртине часа на каталогу спрема учитељ децу за појање односно за читање апостола; затим долази свештеник катихета, који прочита и разјасни деци Евангелије и Апостол дотичне недеље, ил празника, којом приликом ученици најстаријих разреда — ако умеју добро славенски читати, — прочитају и сам текст дотичног Евангелија и Апостола, а свакојако их потом катихета упознаје са садржајем дотичног читања и упућује да у цркви на исто читање побожно пазе и да се по науци што се у њему излаже владају.

ОвOME се придода у недељне дане тумачење ектенија и осталих делова Богослужења са упућством, како се имају ученици у цркви о служби Божијој и о појединим главним деловима службе понашати, а у празничне дане казује се значење дотичнога празника или животопис светитеља, којег се успомена тада држи. У школама где нема V. и VI. разреда, још се на сваком каталогу тумачи по једна лекција из другог и трећег дела пространог катихизиса (Види у бр. 11. под истим овим насловом III.) Где ово свештеник не би могао предавати, ваља да под његовим надзором предаје сам учитељ.

Каталог се почиње са појањем празничног или недељног тропара и има се најточније држати и тако удесити, да не само добар ред и мир међу ученицима за време каталога влада, него да они и пазе и уче и са побожношћу и оданошћу слово Божије слушају, те тако да се спремају за слушање и сваћање слова Божијег у храму.

Кад зазвони прво звоно на службу или на вечерње (благовест), учитељ и сви ученици устану и прекрстивши се по побожном обичају школском сете се Бога са молитвеним речма: „Святъ Господъ Богъ нашъ.“ Затим одноје тропар или кондак дотичног празника и онет прекрстивши се седне сваки на своје место. Пошто се доврши предавање, — учитељ нареди оне који ће се облачити, у олтару послуживати, у цркви читати и појање започињати, и на поједине разреде позвати, и спремивши децу за полазак у цркву у ред их стави и с њима се упути у храм Божији, где такође на њих за време службе Божије брижљиво мотри, у реду их држи и својим примером показује им како се они у цркви имају владати.

Кад се служба Божија сврши учитељ своје ученике у најбољем реду доведе натраг у школу, и ту их испита о садржају евангелија и апостола што се тога дана у цркви читао; разјасни им црквене обреде, што су у храму Божијем тога дана обављени, посаветује и опомене на

боље владање оне, који су се неупустно тога дана у храму Божијем владали а похвали оне што су били уредни, нажљиви и побожни; зада апостол за идући празник и недељу и упути децу да код куће преко недеље читају, — казују и приповедају родитељима оно што им се у храму Божијем и на каталогу тумачи, и да се по тој светој науци владају и тако их кући одпусти.

Као што је озго речено, каталог се држи сваке недеље и заповедног празника од 8—10 часова, а ако је сутра дан празник ил недеља, то и после подне пред вечерње од 2— $\frac{3}{4}$ часа. Исто тако ако је уочи празника којег феријални дан скупљају се сва православна школска деца после подне на каталог и баве се до вечерња са учењем појања и верозаконском поуком.

То бива особито на бадњи и крстов дан пред службу односно вечерње; први и други дан божића на богојављење, на беле покладе на велики четвртак на велики петак у јутро пре часова и после подне пре вечерња, на велику суботу, први и други дан ускреса. Такође пре и после исповести, пре и после причешћа, којом се приликом такође читају дотичне молитве и дају поуке о значењу ових св. тајна и упућства за живот.

С јесени од почетка школске године обично су недеље после духова 18—30. У те све читају се и тумаче дотични апостоли, које поједини старији ученици после предходне брижљиве спреме и у цркви читају, и тумаче се евангелија од Луке— изузевши недељу 23. које се само апостол чита и тумачи а евангелија од прошлих недеља у којима су најкрасније притче евангелске понављају се. Између евангелија што се у овом времену читају, особито ваља тумачити оно што се 19. недеље чита: „Јако же хоцете да творятъ вамъ челоуѣцы.“ То се има на намет научити и често понављати, да деца и речи и значење утубе и за правило владања узму. Притче о сејачу (нед. 21); о немилостивом богатиру и о убогом Лазару (нед. 22.); о милостивом Самарјанину (нед. 25.) о лудом богаташу (нед. 26.) и о великој вечери (нед. 28.); ваља такође научити приповедати и науку из њих извадити као правило за живот. Од апостола особито ваља да се тумаче: „Богъ богатъ сый въ милости. (нед. 23.) „Јако чада свѣта ходите“ (нед. 26.); „Возмогайте о Господѣ (нед. 27.)

У ово време спадају већи празници св. Димитрија (26. октобра); Входъ Богородице (21 новембра) и св. Никола 6. (декембра).

У ове дане разјашњавати ваља дотичне апостоле и евангелија, што се на св. литургији читају и на дан св. Димитрија и св. Николе приповедати црте из живота истих светитеља, а на дан заведења „повест о рођењу и воспитању Дјеве Марије“ (види огледало хришћанске добродјетели састављено из Житија светих. У Бечу, накладом школ. књига). На арањелов дан (8. нов.) препоручује се за приповедање и разјашњавање еванђелска прича о кукољу што се тога дана о јутрењу у цркви чита.

(Свршиће се.)

ГИМНАСТИКА У ОСНОВНИМ ШКОЛАМА.

Српски од Гиге Војновића учитеља.

(Наставак.)

Године 1839. умре у Штокхолму проф. Линг, који беше оснивач тако зване шведске гимнастике за лечење. Под овим именом мисли се телесно кретање као лекарска, помоћу које се даде повратити изгубљено здравље. Дејство ове лекарске и успех опажен на болесницима, познавали су још стари народи Грци и Римљани, али је Линг-ова заслуга у толико већа, што је он телесно кретање за болеснике систематски удесио, те извештан начин и меру кретања тачно и рачунски одредио а при одређивању свега овога, држао се строго физиолошки правила и начела. Па и ако су против Линговог система за „лечење помоћу гимнастике“ устали и најинтелигентнији лекари, још није строга позитивност, истина и језгра његове идеје оборена, премда му се с правом једино то пребацити може: што је Линг прогласио гимнастику као универзално сретство и лек против звију болести. А колико је истине у његовој идеји, сведоче многи заводи основани по примеру и начелу његовог средишњег завода, пак и та околност, да лекари и дан дани многоме болестнику преноручују телесно кретање. Телесно кретање је снажно сретство за одржање здравља а особито онда, кад се врши по извесним правилима. Сретна ли је мисао са којом дође и гимнастика у учевне основе наши основни народни школа! Дете је већ са навршеном шестом годишницом, постало способним за полазак школе. Од то доба пробавља оно по четири и више сахата дневно у школи; овде му се чула а посретством ових и разум и мишљење латише особита посла у строго одмереном времену, док је исто детенце пре неки дан сву своју забаву имало у веселој игри, која не беше нити одмерена на сахат, нити удешавана по каквим правилима. Од каквог је замашаја овака нагла промена, лако је појмити, пак онда не ваља ни то заборавити, да се против природе не може војевати и да она својим пројекцијама не остаје дужна! Даље, у гдекојим школама сабијено је по стотинак и више деце; ту је у изобиљу познате школске прашине, помешане са угљеном киселином и разним другим смрдљивим газovima. У овако нездравим одајама могла би само изванредно снажна плућа издржати а да се не укажу жалосне последице; и смрт, која покоси многе младе учитеље, биће да је тим проузрочена или бар ускорена. Па ако се развијенији организам у учитеља није могао одржати, већ је подлегао горњим незгодама, шта ће онда бити са њекном дечицом? Онако и бива да су разне болести код наших нових ђака најчешће, те још да их мати природа не мами на дворште, кретању и игри, — зло би и наопако било.

Имадемо два пута, којима би дечије здравље очувати могли. Један је: да деца касније, по навршеној 7. и 8. години у школу пођу, али ову и доцније оставе; други је: да деца и раније школу полазито почну, али да се не оптерете на једаред, већ постепено да се дође од једног до четири сахата дневне радње у школи; да се постарамо за здраве школске одаје, а ове да не пренатрпавамо децом. Ту би били услови за складан развитак и тела и душе.

А сад да видимо и са друге стране. Ако се неком злу и неможе корен да пронађе и уништи, онда се оно мора бар противним сретствима слабити. Наши школски одношаји веома рђаво упливишу на здравље наше младежи, као што горе видесмо, а томе би се јако доскочило гимнастиком.

Иад се умна снага наших ученика кроз неколико школски часова јача и снажи, зар да се снажење и јачање тела запустити? Не, морамо их придржати — приволети — на кретање, а за ово ништа згодније од гимнастике. *Гимнастичке тежбе извизију се већином у слободном ваздуху, а ова нам околност уздиже гимнастику као знатно сретство за телесно васпитање.* — Да посмотримо гимнастику са дисциплинарног гледишта.

Кад се каже: „наставни предмети“, онда се ту подразумева и гимнастика као саставни део. У овом погледу треба да она корисно упливише на свеукупни школски рад; она ваља да буде сретством за opleмењивање младежи. У колико дакле гимнастика овим захтевима одговара, имаде она и своју дисциплинарну вредност. Воља, послушност и наравственост, од овог трога зависи, хоће ли рад у школи бити успешан или не. Где у ученика није воље, — онде су сви учитељеви напори јалови, јер знање и све што се учењем и вечбањем постигло, плод је међусобне и заједничке — ученикове и учитељеве — делатности. Зато се мора за тим тежити, да ученик све оно *хоће* што *треба* да учини; т. ј. мора се у ученику пробудити и учврстити воља за све, што је добро, племенито, корисно.

(Свршиће се.)

СЕДНИЦА НАРОДНО-ЦРКВЕНОГ ШКОЛСКОГ САВЕТА

држана 17. јула о. г. у Ср. Карловцима.

Председава Њ. П. Г. Герман Анђелић, бачки епископ и администратор митрополије. Присутни су чланови: главни шк. реф. др. Ђорђе Натошевић, прота Ј. Борота, Н. Ђ. Вукићевић, Т. Димић и С. Лазић. Бележи: народни секретар И. Тирић.

Узето је на знање наименовање Њ. П. за администратора митрополије. — Министар богочасти и јавне наставе саопштава наредбу ради улога у државни пензиони фонд, по којој морају они улоге уплаћивати, који школу издржавају. Узето на знање, а међутим ће се причекати решење на представку НЦШС. министарству у погледу оснивања срп. учитељског пензионог фонда. — Бачки епарх. одбор иште упутства због приморавања од стране држ. власти на улагање у држ. пензиони фонд. Јавити да се ишчекује одговор од министарства на поднесену представку. — Доставља се међународни уговор између Аустро-Угарске и Немачке о одостоверавању списа по јавним властима, међу које су уврштене и наше црквено-народне централне и епархијске власти. Има се објавити епархијским школским одборима. — Отпис о поделињу Раљине штипендије приправнику А. Чавићу. Извршено већ президијално. — Ген. команда у Загребу одговарајући на представку срп. нар. сабора изјављује, да пристаје на публикавање уредбе за срп. нар. школе од 1872. год. као пуноважеће за вероисповедне срп. нар. школе у војеној крајини, а предложене модалитете за мешовиту комисију, која би се имала на лицу места известити

о карактеру осталих нар. школа у војеној крајини, не може да дозволи. Има се објавити ради равнања дот. епарх. шк. одборима и срп. нар. сабору. Министарство богочасти и јавне наставе иште списак свију за учитељство оспособљених приправника и приправница у Сомбору од г. 1870. до данас. Упућује се управа сомборске препарандије, да што пре исти списак ЦНШС. на маџ. језику поднесе. — Услед једног конкретног случаја моли архидијецезална консисторија, да се строго наложи управи учитељске школе у Сомбору, да не прима више у препарандију женскиње, које су своје мужеве оставиле. Налаже се управи учитељске школе у Сомбору, да такове особе нити сама у завод прима, нити за примање ЦНШС. препоручује. — ЕШО будимски јавља, да је позвао епарх. шк. реф., да обиђе школе, а пошто то још није учинио, моли да га ЦНШС. на то поново опомене. Епарх. шк. реф. будимски има се ушутити, да што скорје прегледа школе у будимској дијецези и о томе извештај дот. епарх. шк. одбору поднесе. — ЕШО будимски јавља, да је заказао учитељску конференцију за 16. апр. у Мухачу и за 20. апр. у Будиму. Учитељи су дошли, али пошто није дошао епарх. шк. реф., није се могла држати редовна скупштина; с тога моли, да се референт позове на одговор и да се одреди одношај референта према епарх. шк. одбору. Решено да се пре мериторног решења изиште у најкраћем року изјашњење од дот. референта. — ЕШО бачки јавља, да је на позив шк. савета наложио своме референту, да прегледа школе у дијецези и да о том поднесе извештај, али о извршењу те наредбе није још добио од дотичног извештај. Има се позвати референт на одговор. — ЕШО бачки јавља, да не може још да поднесе извештај о школама за прошлу годину, пошто референт није му такав поднео. Решено да се референт позове на одговор. — ЕШО будимски моли, да се један јеромонах из Фрушке Горе пошље у ман. Грабовач, да школу држи, изјављујући да општина грабовачка на ту цељ уступа манастиру на уживање 20 јутара земље. Препоручено, да се позове у манастир исп. учитељ хидашки Бранко Влашкалић, да тамо школу држи, а за то да му се има давати потпуно издржавање. — ЕШО горњокарловачки јавља у које ће дане држати седнице. Узима се на знање. — Њ. П. г. епископ пакрачки јавља, да су сва учила бивше пакрачке препарандије предана са списком Вл. Красићу учитељу као пуномочнику учит. школе у Карловцу, осим хармонијума, за који пакрачка општина тврди, да је њен. Примање ово потврђује управа учит. школе у Карловцу, јављајући да се међу уступљеним књигама налазе и таке, које она већ има у својој библиотеци; пита с тога, шта да чини са дупликатима. Узима се на знање, а налазећи се дупликати имају се уступити књијници богословије у Ср. Карловцима. — Управа учит. школе у Сомбору подноси исказ о стању заклада, из којих се издржава. Уступа се саборском одбору. — Управа учит. школе у Карловцу јавља, да је мајор у пензији г. Милић поклатио том заводу за спомен свог пок. сина 300 ф., којима ће манипуловати тамошња општина. Узима се на пријатно знање и наређује се, да општина концем сваке године рачун о тој заклади ЦНШС. подносити има. — Управа учит. школе у Карловцу подноси рачун о набављеним гимнастичним справама. Узима се на знање. — Управа више дев. школе

у Папчеву подноси наставни план за идућу шк. годину. Издаје се гл. шк. референту, да саопшти своје примедбе. — Издају се декрети учитељима Гаври Грбићу у Чоки, Димитрију Алексијевићу у Ченеју, Душану Стакићу у Десци, Стевану Коњовићу у Сомбору, Јовану Ајдуковићу у Ст. Паланци и учитељици Драги Гавриловићевој у Црњи, а Николи Максимовићу, који је изабран за учитеља у Т. Бечеју, није се могао декрет издати, пошто је место, на које је биран, одређено за учитељицу. — М. Петровићу проф. учит. школе у Сомбору одобрава се други квинквенал од 1. окт. о. г. — Вл. Арсенијевићу професору учит. школе у Карловцу одобрава се први квинквенал од 1. окт. о. г. — Управа учит. школе у Карловцу подноси молбу Лазара Зундановића, да може идуће године да полаже учитељски испит. Дозволити, пошто најпре посведочи своју способност на пријамном испиту. — Милорад Папулић сврш. шестошколац, моли да у учит. школи у Сомбору приватно положи 1. раз., а после да слуша редовно. Дозвољава се. — Катици Карајанковићевој из Н. Сада дозвољава се, да приватно положи 4. разред више дев. школе. — Св. Шакраку привр. учитељу у Бати и Ђ. Милошевићу пр. учитељу у Буковцу дозвољава се, да приватно уче 1. и 2. разред учит. школе, а Вл. Радосављевићу пр. учитељу у Маргици дозвољава се, да поправи у 1. разр. добивене недовољне оцене, а после да редовно учит. школу полази. — Дим. Поповић, парох сомборски моли, да се каштигује штамарија А. Пајевића, што је у катавасији, коју је издала без његовог одобрења прештампала по њему исправљене духовне песме. Упутити молитеља, да се обрати суду. — Управа учит. школе у Сомбору подноси мњење о „Логици П. Радуловића.“ Пошто је исто дело написано ваљано, кратко и језгровито, одобриће се за ручну књигу у учит. школама, пошто писац најпре неке ствари поправи. — Управа учит. школе у Карловцу подноси мњење о рукопису „Рачуница за учитељске школе од Св. Милетића, земунског учитеља“ Повратити писцу да поправи. — Дозвољено да се „Историја хршћанске цркве од Николе Живковића“ може употребити као ручна књига у препарандијама. — Дело „Ново васпитање од Вл. Красића“ препоручује се за набављање учитељима и школским књижницама, а може се употребити и као помоћна књига у вишим девојачким школама. — Управа учит. школе у Сомбору подноси мњење Ђ. Петровића професора о 1. и 2. делу „Мађарског језикословља“ од Ј. Илића и о „Мађарском буквару по Какујају.“ Друго дело као и „Упутство“ уз исто може се употребљавати, а прво, пошто се исправе недостатци и погрешке. Молби оценитељевој, да се у будуће школске књиге издају на оцењивање референтима, не може се задвојити, пошто су на то позвани професори учитељских школа као стручњаци. — Призив цркв. шк. општине у Папчеву против одлуке ЕШО., по којој би иста имала да плаћа Д. Чобића, катихету тамошњих комуналних школа. Пошто спада пред форум духовне епархијске и у другој линији митрополитске власти, не може НЦШС о том решавати. — Потврђује се одлука ЕШО. у Темишвару, по којој С. М. губи учитељско место у В. С. М. — На основу заправоваљано признатог заветног писма башахидске општине одобрава се пензионовање учитеља Мате Грујића а избор Душана Пајташева за учитеља потврђује се, ако исти неби био у активној војничкој служби. У противном случају

има се стечај расплати, а дакле да прихвати и њему стари учитељ, ком се за сво време, осим за оно за које је примио пензију има издати редовна плата. — ЕШО. у Темишвару подноси одлуку о касацији Л. и К. учитеља у М. Касација првог се потврђује, а од другог има се још искати изјашњење на против њега подигнуте тужбе. — ЕШО. у Темишвару подноси на потврду одлуку о касацији В. П. учитеља у М. Има се још причекати изјашњење дот. учитеља. — Акта о дисциплинарној парници Ђ. Г. уступају се по молби окривљеника кр. суду у Н. Саду, који се има замолити за саопштење пресуде. — На предлог управе учитељске школе у Сомбору закључено поднети кр. уг. министарству представку о оспособљавању кандидата, који неби потпуно владали мађарским језиком. — Молба професора горњокарловачке пренарандије о предујмљивању плате одбија се. — Молба Милице Вујићеве из Даља, да може приватно да полаже 4. разред више девојачке школе. Не прима се. — Молба Сидоније Печујчићеве, која је свршила 8. разр. грађ. школе, да се прими у пренарандију. Прима се, ако положи пријамни испит. — Молба Саве Милиновића, који је свршио 1. гим. разр., да се прими у пренарандију у Карловцу. Не прима се. — Учитељски збор у Н. Саду уз препоруку ЕШО моли, да се школе почињу и свршују по новом календару. Одобрава се с тим, да се у званичним списима наводи најпре стари датум. Исто да се пакнадно наложи и свима осталим заводима, који почињу школу по нов. календару. — Учитељски збор у Н. Саду подноси представку о држ. мировинском фонду. Налази решење напред. — ЕШО. бачки иште упутство о истој ствари. Налази решење напред. — ЕШО. бачки моли за упутство поводом дописа управног одбора бачке жупаније, по којем би се истом имали на увиђење подносити списи тичући се касације конфесионалних учитеља. Пошто се противи нашој аутономији упутити ЕШО., да нема задовољити захтеву упр. одбора бачке жупаније — Порфирије Бабић комунални учитељ у Госпољинци иште декрет, наводећи да га је општина г. 1863. изабрала за учитеља а конзисторија потврдила. Његову молбу потпомаже бачки ЕШО. Одбија се пошто не служи сада под влашћу НЦШС., а декрети се не дају за пређашње. — ЕШО. бачки јазља за пензионовање новосадских учитеља К. Стефановића и Т. Димића. Уједно подноси протест последњег против пензионовања. Пензионовање се одобрава, ако се полит. општина у свој законској форми обвезе на издавање подељене им од њене стране милостиње.

ГЛАВНИ ИЗВЕШТАЈ,

што га је поднела в. шк. савету управа српске учитељске школе у Карловцу.

Високославни српски народни школски савете!

Најуљудније потписана управа подноси овим извештај о стању ове учитељске школе течајем школске године 18⁸⁰/₈₁, и то:

1) Учитељско особље.

Учитељско особље попунило се ове шк. године са Митом Вујковићем, кандидатом професуре, те тако беше свега четир учитеља, од којих један управитељ и један катихета; за тим једна учитељица, један спомоћник за цртање и један баштован.

2) Приправници и приправнице.

Почетком шк. године уписало их се свега 21, и то 13 приправника и 8 приправница; на скоро за тим један је узет у војнике, а један је иступио из школе услед добивеног *consilium abeundi* због пијачења. Те тако их остало до краја шк. године свега 19, и то 11 приправника и 8 приправница; по разредима пак овако: I. р. 6 (5 м. и 1 ж.), II. р. 7 (3 м. и 4 ж.), III. р. 6 (3 м. и 3 ж.). — По земљама беше их из Хрватске 15, из Славоније 1, из Барање 1, из Бачке 1 и из Баната 1.

3) Настава, испити, класификација.

Наставно градиво свршено је све по наставном плану. Од свију предмета највише се одликовало ове године црквено појање, које је предавао проф. Мита Вујковић. Неуморном марљивошћу својом из неспремних и слабих снага створио је такав кор, који је сваке хвале вредан, да је овдашња црква чисто по ново оживела.

Леп успех постигнут је такође у цртању, које је предавао г. Ђуро Фридрих, проф. на ц. кр. реалци у Раковцу. Нарочито се у овом отликовала приправници III. разр. гђца Анђелина Матијевићева.

Гимнастика, која је после болести г. Јов. Бакића престала се предавати, ове је године опет отпочета; једина је неприлика била у том, што су сираве приспеле веома касно. —

Испити са I. и II. разредом обављени су под председништвом управитељевим 18. јуна; а ригорозни испити са III. разредом обављени су 30. јуна и 1. јула под председништвом главног шк. референта г. Др. Ђорђа Натошевића и у присуству конзисторијалног изасланика г. проте Николе Беговића.

За учитељско звање оспособљени су ови: 1) Љубомир Трбуховић из Муњаве (у Хрватској) с одличним успехом. — 2) Анђелина Матијевићева из Карловца, 3) Стеван Радић из Мохача и 4) Станко Љубичић из Вргинамоста (у Хрватској), сви троје с врло добрим успехом. — За тим 5) Анка Мирковићева из Костајнице с добрим успехом и 6) Милица Петровићева из Белог-Брда (у Славонији) с довољним успехом. —

Други разред показао је овај успех: врло добар 1, добар 4, довољан 2. — Први разред пак: врло добар 2, добар 4.

4) Штипендије и фондације.

Две приправнице уживаху штипендију по 120 фр. из закладе Мушицкове, а сви остали по 80 фр. из срп. нар. фондова.

Како се за накрачку епархију одређених 15 штипендија уживају неке овде, а неке у Сомбору, то је најљудије потписана управа слободна предложити високославном школском Савету, да се осам тих штипендија доделе Сомбору, а седам овамо, јер би тиме преглед био много лакши; овако пак каткад је тешко одредити, ко ужива какву штипендију, да ли карловачку или накрачку и колико ће бити празних места? Кад би високославни школски Савет овај начин усвојио, имала би ова школа свега 22 штипендије из народ. фонда. Од ових се у I. разреду већ уживају 6, а у II. 6, свега дакле 12. По томе било би за идућу школску годину 10 упражњених места. Осим тога биће још и 2 упражњена места из закладе епископа Лукијана Мушицког по 120 фр.

Фундација има ова школа ових :

1.	Фундација епископа Лукијана Мушицкога	ф. 7000
2.	„ Љубице и Јулијане Гавеле	„ 600
3.	„ Ђуре Вуковића	„ 200
4.	„ Милана Бањанина	„ 200
5.	„ Шандора Вуковића (у процесу)	„ 1000
6.	„ Душана Милића	„ 300

Њима рукује олд. срп. црк. општина и она ће крајем сваке грађ. године подносити рачун в. Шк. Савету.

5) Библиотека и остала училиа.

Свршетком прошле шк. године имала је шк. библиотека 500 различних дела, по струци овако: забава 111, педагогија 90, природне науке, 62, рачун 25, економија 29, историја и географија 58, језик 53, веронаука 60, извештаји 12. Ове године повећала се библиотека са 60 дела, и то нешто поклонима, а највише попуном из библиотеке пакрчке учитељске школе. По струци деле се иста дела: забава 14, педагогија 17, природне науке 5, рачун 3, економија 4, историја и географија 16, језик 1, веронаука 6. Дакле целокупно садање стање је ово: забава 125, педагогија 107, природне науке 67, рачун 28, економија 33, историја и географија 68, језик 54, веронаука 66, извештаји 12.

Од велике би користи било, кад би високославни шк. Савет изградити изволео, да се бар 100 фр. годишње одреди на библиотеку, јер при свем овом садањем приличном броју дела ипак фале баш онака дела, која би оваки завод имати морао.

За училиа добила је управа из народ. фондова 200 фр.; од тога је набављена једна шиваћа машина, систем Howe, један металофон и три школске историјске карте. Остатак употребиће се на набавку антрополошких препарата. Кад се сав тај новац потроши, поднеће управа посебан рачун. За гимнастику набављене су справе у вредности од 50 фр., попис ових справа и рачун послала је управа 5. VII. о. г. бр. 58.

Из Пакраца пренета су училиа за физику и хемију, минералогiju, историју и географију, попис свију тих училиа послат је високославном школском Савету 30. маја о. г. бр. 50.

Како је високи сабор одредио 700 фр. за училиа, а до сад је издато само 200 фр., то је слободна најуљудније потпис.на управа замолити високославни школски Савет, да изволи наредити, да се издаду и осталих 500 фр., како би се још ових ферија сва нужна училиа набавити могла, да би настава идуће шк. године одмах у почетку уредно отпочела.

6. Светковине.

14. септембра пр. г. држало се у олд. срп. православној цркви призивање св. духа, а 19. јуна о. г. држало се благодарeње.

О св. Сави у вече у просторијама ове школе давала је српска црквена општина у заједници са учитељском школом „беседу с игранком.“ Ово је била прва беседа у Карловцу.

О Спасову-дне била је сва омладина учитељске школе са управитељем и са проф. Митом Вујковићем у селу Војнићу, три сата далеко од Карловца, где је тога дана био храм цркве. На св. служби је омладина

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

под управом проф. М. Вујковића отпевала пред многобројним народом Корнелову литургију у 4 гласа.

15. јуна о. г. (на Видов-дан) изашла је омладина учитељске школе са својим учитељима на овдање српско гробље, те је прелила гробове својих фундатора и двају српских песника Лукијана Мушицког и Николе Боројевића.

7) *За унапређење школе.*

а) Да се ова школа, унапреди први је и главни услов, да високо-славни школски Савет изради овој школи, јавност јер ђаци ове школе, кад науке сврше, немају иста права као њихови другови са државних учитељских школа, него су запостављени у сваком погледу и намештају се за учитеље само као „Nothlehrer.“

б) Било би такође нужно, да високославни школски Савет изволи наредити, да се управи издаду 80 фр. одређених за штампање програма, како би тако и публика о овој школи што више сазнала.

У Карловцу 6. јула 1881.

Петар Радуловић,
управ. срп. учит. школе.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(Платонеумски одбор) уз учитељску школу у Сомбору имао је 14. јула седницу. Прочитан је измењен и по министарству наставе потврђени штатут. По истом моћи ће одсада из платонеумског фонда добијати штипендије само они ученици и ученице, који имају из наука општи успех најмање добар, а из владања најмање похвално. Пет шестина од интереса могу се издавати на штипендије, а једна шестина има се додавати капиталу. Одбор је закључио, да се штатут штампа за потребу интересената. — Из извештаја председниковог се видело, да је прошле школске године уживало штипендије из платон. фонда 15 питомаца и питомица, на које је издано свега 855 ф. — Решено је, да се поводом нових штатута имају за идућу годину сматрати сва штипендијска места за упражњена, те ће сви досадањи штипендијати, који су још у учитељској школи, морати поново да компетују. — Пошто ће крајем ове године капитал платонеумског фонда нарастити на 20,000 ф., то је изглед, да ће се идуће школске године моћи издавати више штипендија по 80 ф. него што је досада било.

(Извештај о срб. учитељској школи у Сомбору) за школску 18⁸⁰/₈₁ годину угледао је ово дана света. Саставио га је Никола Ђ. Вукићевић, а ово му је садржај: Десет година у учитељској школи (од 1871—1881); број оспособљених учитеља у срб. учит. школи сомборској; наставничко особље; наставни план; приправници и приправнице; књижица и учевна средства; исказ о закладама; закладе уз учит. школу; основна правила платонеумске закладе; стипендијесте и школека објава. На свршетку године било је 47 ред. ученика (I. 18, II. 14, III. 15) и 48 ред. ученица (I. 13, II. 23, III. 12); осим тога било је још 3 прив. ученика.

(Програм српске прав. вел. гимназије карловачке) за школску годину 18⁸⁰/₈₁ има на челу расправу: „Вредност природних наука по оће образовање“ (од кога?). У животописним цртама добротвора гимназије карловачке

нацртао је Б. К. катихета живот Николе Васиљковића. Концем школске године било је свега 225 ученика, што је за 20 више него прошле године. По вери је било 23 католика и 1 еванђелик, сви други били су православно. У 8. разреду било је 16 ученика.

(Кр. приправнице у Загребу.) Добисмо „Izvještaj“ истих за прошлу школску годину. На челу извештаја сместио је Скендер Фабковић „Брашњеницу, намјењену приправницама и приправником трећег течаја“, у којој их бодри, да проучавају народни језик. Учитељско особље састојало се из 16 лица, а концем школске године било је 98 приправника и 89 приправница. По вери је било од приправника 16 (отуд 11 Бугара) и од приправница 5 православних, а 1 приправник и 1 приправница били су унијати; сви остали беху римокатолици. По завичају је било из Хрватске 63 м. и 80 ж., из Славоније 18 м. и 7 ж., остали из других крајева. Из самог Загреба било је 19 приправника и 57 приправница. У трећем разреду било је 24 приправника и 19 приправница.

(Светомаш јула 1881.) Ретки гости посетилише прошлог месеца ову општину. Г. Др. Ђорђе Натошевић главни шк. референт и г. Стеван В. Поповић шк. референт бачке и будимске епархије похвалише наше школе 10/22. јуна т. г. и држаху у свима разредима испите из више предмета, који је рад занимао велештоване госте све до подне. По подне око 5 часова држаху г. г. референти конференцију са местним учитељима у погледу поделе деце по разредима и разреда међу учитељима, јер у овој општини претстоји промена споменута из узрока, што су нижи разреди пренуђени са децом, а у горњима саразмерно према онима првима мало има. Истог дана у 7 часова пред вече беху гости у седници школског одбора, која је у почасти њихову држана. Пошто председник шк. одбора претстави високе госте одбору и одборнике гостима, изјави г. гл. шк. референт општини своје потпуно задовољство са стањем школских зграда и школским успехом — изузев оне разреде, којима се беху учитељи поболели. Он изрично рече: Школска здања така су вам, да их ја лених нигде невидох и успеси у школама — изузев споменуте — да се ни њима могу мерити само сомборски, јер имате добре учитеље и местне старешине. То је дика целе општине, а за то нек је слава и шк. одбору, у којем овако леп број чланова видим. Још је изрично похвалио неке особе и ово изрекав насмеја се са речма: ја не хвалим радо, више замерам, да би све на боље ишло, ал истину признати морам. — Школски испити завршени су 18/30 јуна и по свима разредима нашао се леп број ученика и у VI. разреду беше њих 25. А успеси школски оцењени су од школског одбора већином са „врло добро.“ Чланови шк. одбора пратили су школске испите, беху присутни на благодарењу а и при свечаности, кад се делише поклони у књигама доброј деци. Школски је одбор вотирао 10 ф. на ову цел, а и поједини добротвори школе и народњег наплетка дадоше у ову сврху неке књиге. Слава им! (Н.)

(Суботница.) Добисмо наштампану „Разредницу ученика и ученица српске основне школе суботичке за школску годину 18⁸⁰/81.“ У мушкој школи (са 4 разреда и почетницима) било је уписано свега 83 ученика, у женској (са 4 разреда и почетницама) свега 66 ученица. У течају године

је које умрло које школу оставило и неиспитано остало 11 ученика и 11 ученица. У женској школи није се учио славенски језик, што не можемо да одобримо.

(*Забрана ћирилицом тисканих књига.*) Земаљска влада у Загребу издала је наредбу, по којој ће се од сада од ћирилицом тисканих књига смети за школе набављати само књиге свештеног садржаја из бечке школске накнаде, а остале не. Наредбом том погођене су бечке српске читанке, за које много не жалимо. Али читанкама, што их је издала земаљска влада, као што смо у овом листу показали не достају још многе ствари, на да би могле да буду од користи за српску децу.

(*Земаљска учитељска скупштина*) састаће се по министарској наредби 31. јула у Будапешти. Свако учитељско друштво без обзира, да ли су му штатути потврђени или не, има право, да у ту скупштину пошаље по једног изасланика. Исти се бира тајним гласањем и мора да покаже писмен мандат. Избор председника биће слободан, а неће се смети говорити и расправљати: 1) о верозаконским стварима; 2) о таким питањима школске политике, које је законодавно тело школским законом уступило већ постојећим школским властима или о којима има и у будуће да решава законодавно тело; 3) о учитељичком питању; 4) о одношajима хранилишта, забавишкa и хуманитарних завода. О свему другом слободно ће бити говорити. За изасланике не смеју се бирати учитељице нити учители, који нису у јавној служби. Исти ће добити 3 ф. дневнице.

(*Комуналне школе у Хрватској.*) И римокатолици су већ сити комуналних школа. У „Hrvatsком učitelju“ тужи се један дописник из Пакраца, да се једва трећина године може рачунати у редовне школске дане, јер се по садањем школском закону мора обзирати на светковине свију вероисповести. И ту се види, да би по нашим приликама било школским интересима највећма задовољено, кад би се школе придржавајући се иначе напредног духа садашњег школског закона повратиле на њихово конфесионално земљиште.

ПРОМЕНЕ У ШКОЛСТВУ.

Намј. учитељ у Поповцу Гаврило Мамула наменован је правим учитељем у Новоселани. Ранчевачки учитељ Петар Топаловић изабран је за учитеља у Вел. Гају,

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— Тражи се учитељ за новосадску алманску школу. Плата је 500 ф., 50 ф. за огрев, стан и башта. Рок до 20. авг. Молбенице се шаљу шк. одбору срп. правосл. цркв. шк. општине у Н.-Саду.

— Тражи се професор за мац. и лат. језик на срп. вел. гимназији у Н.-Саду. Плата је за исп. професора 1100 ф. 10% у име стана и квинквенал од 100 ф., за неисп. 682 ф. 50 н. и 10% у име стана. Рок до 8. августа. Молбенице се шаљу управи срп. вел. гимн. у Н. Саду.

— Тражи се учитељ у Оросламошу. Плата је 400 ф., стан са баштом, 5 јутара сенокоса, огрев и од погребa 50 н. Рок до Преображења. Молбенице се шаљу г. Георгију Татаровићу пароху и председнику у Оросламошу.

— Тражи се учитељ у Чпну. Плата 60 ф., 18 мер. ражи, 12⁷/₈ јутара ораће земље, огрев, 25 фуната говеђине, 25 фун. соли, 25 фун. сланине, 6 фун. лојаних свећа,

50 алби пасуља, 100 пиртли, 4 колска реда у воденицу и стан са баштом. Рок до 23. авг. Молбенице се шаљу г. Живку Хајџану председнику црк. шк. општине у Чипу (острво Чепел, пештанска жуп.)

— Тражи се учитељ у Чобанцу. Плата је 340 ф., стан и огрев, по јутра ораће земље и на 20 ф. приход уз свештеника. Путни трошак плаћа општина. Молбенице се шаљу г. Димитрију Милошевићу пароху и председнику у Чобанцу (посл. пошта Romaz via Ó-Buda).

— Тражи се учитељ у Товладији. Плата је 120 ф., 10 мер. жита, 1 и по ланац ораће земље, 2 хв. дрва, 4 хв. сламе, од пратње 50 н. и стан са баштом. Молбенице се шаљу школском одбору у Товладији (пошта Bállok).

— Тражи се учитељ у М. Чанади. Плата је 200 ф., 15 ланаца ораће земље, 20 ф. као перовођа, 10 ф. за дрва, а сламе колико треба, од укупа 50 н. и стан. Рок до 30. авг. Молбенице се шаљу школском одбору у М. Чанади.

— Тражи се учитељ у Приједору за 3. и 4. разред. Плата је 400 ф., огрев и стан. Молбенице се шаљу срп. прав. цркв. шк. одбору у Приједору (Босна).

— Тражи се учитељ у Кулпину. Плата 150 ф., 16 мер. жита, по сесије земље и стан. Рок до 15. авг. Молбенице се шаљу епарх. школском одбору бачком у Н.-Саду.

— Тражи се учитељ у Рац-Титошу. Добија стан, 7 лан. ораће земље, 2 лан. ливаде, 4 хв. дрва, од сваког брачног пара осмак жита, осмак кукуруза и 6 н. и још 10 ф. за недељну школу. Рок до 15. авг. Молбенице се шаљу цркв. школском одбору у Рац-Титошу у Барањи.

— Тражи се учитељ за православну науку вере на вишој државној реалци у Земуну. Плата 900 ф., станарина 200 ф. Компетенти имају се пријавити конзисторији архидијецезе карловачке за стечајни испит, који ће бити 17. авг. у Карловцима.

— Тражи се учитељ у Уљми. Плата 300 фр., стан и 4 хв. дрва. Рок до 29. авг. по нов. Молбенице мац. писане шаљу се управном одбору тамвишке жупаније у Темишвар.

— Тражи се учитељ у Долову за 4. разред. Плата 500 фр. и стан. Молбенице управљене на управни одбор торонталске жупаније шаљу се до краја авг. по нов. држ. шк. надзорништву у Бечкерек. Иште се потпуно знање мац. језика, а који знају још и романски имаће првенство.

— Упражњена су три учитељска места на три саланске школе у Сомбору. Плата 400 фр. и стан. Молбенице се шаљу цркв. шк. одбору у Сомбору.

Позив на предлогу на економски лист „Привреда.“ Овај лист поново ће почети да излази од августа. Програм „Привреде“ остаје онај исти, који је и пре био. Уредници остају они исти, који су и пре били. Лист „Привреда“ излазиће у оном истом облику као што је и пре, али за сад само један пут у месецу док се не види какав ће одзив бити. Листу ће бити цена за целу годину 2 фтор., за по године 1 фтор., а за четврт године 70 новч. Молим све родољубе, а особито народне свештенике и учитеље да овај лист својски препоруче и да кује претплату. За труд дајем 10% од претплате. Лист се на веру никоме слази неће.

Први ће број „Привреде“ изаћи 1. августа ове год. и до краја године изаћи ће шест бројева. Сви дописи што се тичу уредништва шаљу се Јовану Живановићу, професору у Карловце, а што се тиче претплате и администрације на мене

Косту Павловића
издаваоца „Привреде“ у Карловцима.

ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Г. Марији Лазаревића у Н. Саду. За послату 1 фр. слаће Вам се лист од јула до окт. Цела година стаје 3 ф., а претплата се шаље најјефтиније поштанском упутницом. Бр. 13. који Вам је послан у лебарску улицу, враћен нам је натраг. Јавите тачнију адресу. — Сл. цркв. шк. општинама у Пардању, Чипу, Травнику и Товладији. Стављено је бесплатно. — Због малог места изостале су из овог броја многе ствари, које су биле спремљене

Издаје и уређује : НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампа Ф. Битерман.